

HET DIKKE DENKBOEK

HET DIKKE DENKBOEK

filosofie voor beginners

Reynier Molenaar

*Boeken zijn als geschilderde figuren:
ze lijken te leven maar geven geen enkel antwoord
op de vragen die wij ze stellen*

(UIT DE 'PHAIDROS DIALOGOEG' VAN PLATO)

Voor Laura en Jessica

Tekst: ©Reynier Molenaar, Hilversum
Omslagontwerp: ©Sabine van Winsen, De Grafische Keuken, Hilversum
Illustraties/cartoons: ©Sieger Zuidersma, Zuidlaren
Borging beeldrecht: Wolverlei Text & Images, Martin Stevens, Kortenhof (Escher)
Grafische vormgeving binnenwerk: ©Stan Willemse, Studio Spade, Voorthuizen
Redactie: Norma Montulet, Fabien van der Ham, Francien Homan
Realisatie en beeldcoördinatie: Uitgeverij BLOP, Hilversum (2e druk)

2^e herziene druk 2022

Niets uit en van deze bundel, of het nu gaat om grafisch werk of tekst, mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden hergebruikt, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, fax, overtypen, opslag in een geautomatiseerd gegevensbestand of anderszins. Aanvragen voor toestemming of verdere informatie dienen te worden gericht aan uitgeverij BLOP te Hilversum, info@uitgeverijblop.nl.

Wij hebben de grootst mogelijke moeite betracht om te bewerkstelligen dat de informatie in dit boek volledig en juist is. Mochten wij ondanks onze grote zorgvuldigheid, onopzettelijk een copyrighthouder zijn vergeten te vermelden, dan zullen wij deze omissie, wanneer de uitgever daarvan in kennis gesteld wordt, in de volgende uitgave c.q. editie, rechtzetten.

<http://www.facebook.com/UITGEVERIJ>

info@infoblop

ISBN: 9789082851571

NUR: 240, 259, 194, 228

BISAC: YAN041000; JNFO040000; JNFO50000

©2022 Uitgeverij BLOP, Hilversum

INHOUD

Voorwoord	7
Inleiding	9
1 Hoe kan dat?	20
Over waarneming en verwondering: hoe de dingen om ons heen kunnen bestaan THALES VAN MILETE (CA. 624 V. CHR. – 545 V. CHR.)	
2 Wat weet je?	47
Over wat kennis is SOCRATES (470 V. CHR. – 399 V. CHR.)	
3 Kan je iets zeker weten?	66
Over hoe je achter de waarheid kunt komen PLATO (CA. 427 V. CHR. – 347 V. CHR.)	
4 Hoe zit de natuur in elkaar?	90
Over hoe je juist kunt onderzoeken ARISTOTELES (384 V. CHR. – 322 V. CHR.)	
5 Bestaat God?	114
Over het bewijzen van een overtuiging THOMAS VAN AQUINO (1225-1274)	
6 Wie ben ik?	130
Over twijfel en identiteit RENÉ DESCARTES (1596-1650)	
7 Wat zie ik?	159
Over de grens van het illusionaire DAVID HUME (1711-1756)	
8 Hoe weet ik wat goed is?	181
Over gedrag en wat goed of slecht is IMMANUEL KANT (1724-1804)	
9 Wat is mooi?	202
Over kunst en of je kunt weten wat mooi is ARTHUR SCHOPENHAUER (1788-1860)	

10	Wat is rechtvaardig? Over wat eerlijk en oneerlijk is KARL MARX (1818-1883)	222
11	Hoe moet je leven? Over normen en waarden FRIEDRICH NIETZSCHE (1844-1900)	242
12	Hoe lang duurt een uur? Over het begrip tijd HENRI BERGSON (1859-1941)	262
13	Kan iets tegelijk wel en niet? Over taal, vicieuze cirkels en paradoxen BERTRAND RUSSELL (1872-1970)	280
14	Hoe denk je? Over taal en denken LUDWIG WITTGENSTEIN (1889-1951)	301
15	Wat is vrijheid? Over betrokkenheid en de zin van het leven JEAN-PAUL SARTRE (1905-1980)	324
	Nawoord	344
	Antwoorden en oplossingen	346
	Verklarende woordenlijst	358
	Geraadpleegde literatuur	363
	Wie is wie	365

VOORWOORD

Vragen stellen over je leven doe je vast weleens. Althans, als je een redelijk stel hersens hebt (dus minstens twee). Je hebt je vast ooit afgevraagd ‘Wie ben ik?’, ‘Waarom ben ik op aarde?’ of ‘Bestaat God?’ Die belangrijke vragen stellen over jezelf of de wereld om je heen is echter heel wat anders dan ze ook bevredigend (kunnen) beantwoorden. Beantwoorde vragen hebben namelijk de vreemde neiging om nieuwe vragen op te roepen.

Het Dikke Denkboek probeert samen met jou enkele van die belangrijke filosofische themavragen te beantwoorden, waarbij de zoektocht al is ingezet in een ver, ver verleden. De mensen die zich al eeuwenlang met die vragen hebben beziggehouden worden door ons filosofen genoemd. De basis voor de wetenschap en voor ons denken in de westerse wereld is voor een groot deel gebaseerd op het gedachtegoed van die degelijke denkers.

Het doel van dit boek is *niet* om *alle* filosofen te behandelen (dat kon ik mezelf ook niet aandoen) of om een inleiding of overzicht te geven van de Westerse filosofie in het algemeen (idem). Ik probeer ook *niet* alle filosofische onderwerpen volledig te behandelen (alsjeblieft zeg...). Nee, ik zou van dat alles zelfs bijna het tegendeel willen bewerkstelligen. Ik hoop je alleen maar te prikkelen en nieuwsgierig te maken. Dat is het enige wat ik belangrijk vind: je enthousiast maken voor filosofie en je met behulp van voorbeelden en vragen zelf aan het denken te zetten. Want niets is leuker dan dat!

φ

Noot voor de docent

Filosofie is het vak bij uitstek om burgerschapsvorming (Burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers) handen en voeten te geven. Wanneer je als docent filosofeert met kinderen, draagt dat bij aan hun kennis over de manier waarop de wereld in elkaar zit. Samen met de kinderen nadenken over de voor- en nadelen

van allerlei regeringsvormen scherpt hun kennis van de democratische rechtsstaat. Daarnaast draagt filosofie bij aan de manier waarop je kritisch na kunt/moet denken over (zogenaamde vanzelfsprekende) aspecten in en van de wereld. Thema's als: de verdeling van rijkdom, de multiculturele samenleving, de manier waarop wij omgaan met de aarde, pandemieën en te nemen maatregelen en vluchtelingenproblematiek zijn bij uitstek onderwerpen waarover kinderen met elkaar kunnen praten en debatteren. Door deze gesprekken op filosofische wijze te laten plaatsvinden (de zogenaamde Socratische methode) winnen deze gesprekken aan diepte en nuancering.

Met dank aan: Norma Montulet en Fabien van der Ham voor de redactie en vakinhoudelijke inbreng, Laura Molenaar voor het oplossen van de lastige wiskundige problemen, Nicoline van der Sijs voor haar waardevolle suggesties met betrekking tot het onderwerp 'taal', Sieger Zuidersma voor de geweldig geestige plaatjes en Francien Homan voor haar eindredactie bij deze tweede herziene druk en haar feedback.